

Stockholms-Tidningen

har både på löpsedeln och inne i tidningen rubriker som förklarar "DN-dokument" vara förfälskade. Vi utgår från att tidningen använder detta uttryckssätt av slarv eller förbiseende, inte för att ge en felaktig bild av läget. Förhållandet är som bekant att vissa av ingenjör Torsten Kreuger förbragta dokument som tydde på planer att försälja Dagens Nyheter till tyskarna under kriget erkänts vara förfälskade. Stockholms-Tidningen var under sin gamla regim språkrör för ingenjör Torsten Kreuger, som utan spår av bevis eller indicier påstod att sådana försäljningsplaner förelåg. Det borde vara en hederssak för tidningen att visa att den står helt fri gentemot den gemena trafik som tidigare på hr Kreugers order bedrivits av tidningen.

Som Expressen påpekar var Stockholms stadsfullmäktiges ordförande, direktör Carl Albert Anderson, på våren 1958 utsänd till Tyskland av Kreuger för att "personligen övertyga sig om äktheten av dokumenten", och hr Anderson fann efter samtal med en tysk exdiplomat att saken var klar. Efter vad som nu skett är det ännu mera en skandal än tidigare att hr Anderson sitter som ordförande i Stockholms stadsfullmäktige. Det bästa man kan säga om honom är att han visat grov vårdslöshet och total brist på omdöme, och det borde vara tillräckligt för att diskvalificera honom som Stockholms stadsrepresentant.

Herbert Tingsten skriver här i anslutning till en nyutkommen biografi av Christopher Sykes om Orde Wingate, den brittiske krigshjälten som blev ryktbar för sina expeditioner i Burma under andra världskriget.

"HAN VAR en man med geni som också kunde ha blivit en ödets man." Med de orden hyllade Winston Churchill i underhuset den 2 augusti 1944 Orde Wingate, som några månader tidigare döddes i en flygolycka. Det är det mest ryktbara av de många uttryck för uppskattning och beundran som ägnades den unge generalen. Chaim Weizmann, sionismens ledare och Israels förste president, har med hänförelse tecknat hans bild på några sidor i sin stora självbiografi. Wingate har kallats "Lawrence av Judeen" — med hänсыftning på Lawrence av Arabien, den legendariske hjälten från första världskriget, för övrigt enligt Wingates mening en tveklaktig och överreklamerad figur. Wingate har också, som Churchill två gånger nämner i sina krigsminnen, kallats "Burmas Clive" och därmed jämförts med den man som två hundra år tidigare erövrade Bengalen. Nu föreligger ett stort porträtt: Christo-

HJÄLTE I GUDS TJÄNST

Wingate tillsammans med den återvändande kejsaren Haile Selassie i Abessinien.

pher Sykes har efter år av forskning givit en ingående framställning av Wingates karaktär och insatser (Orde Wingate, Collins, 35 shilling).

I nästan alla skisser och bilder av Wingate finns det fängslande drag. Det extrema, särpräglade och problematiska i hans åsikter, handlingar och karaktär ger dimensioner som är helt andra än hos den konventionelle krigshjältens; man kommer att tänka på sådana Guds stridsmän som Nicholson i Indien och Gordon i Kina och Sudan. Till det mest lockande hör frågan om vad Wingate verkligen uträttade, var gränsen går mellan illusion och verklighet i beskrivningarna av hans aktioner. Något svar är det inte möjligt att ge, men de viktigaste frågetecknen kan åtminstone uppställas.

Orde Wingate, född 1903, tillhörde en familj av ämbetsmän och militärer; fadern var överste i Indien, men pensionerades och bosatte sig i England ett par år efter sonens födelse, en nära släkting var överbefälhavare i Egypten. Hemmet utmärktes av att

militär anda torenades med djup och svärmisk religiositet; familjen hörde till den lilla puritanska sekten Plymouth brethren, och barnen hölls isolerade för att inte komma i beröring med världens ondska. Det var självfallet att Orde skulle bli officer. Han genomgick krigsskolan utan utmärkelse, stannade några år i England som löjtnant med rävjakt och sport som huvudintressen jämte bibelläsning och historiska studier. Vid 25 års ålder blev Wingate, efter att ha genomgått en kurs i arabiska, kommenderad till Sudan. Därmed inleddes vad man kan kalla hans praktiska exotism. Liksom många andra engelska militärer blev han fascinerad av det avlägsna, äventyrliga, primitiva, av att leda och utbilda främmande folkgrupper, av att leva vid vildmarkens gräns och inte i engelsk idyll.

Då Wingate år 1936 förflyttades till det engelska mandatområdet Palestina blev hans originalitet för första gången påtaglig och uppmärksam. I motsats till sina kolleger tog han judarnas parti i den ständiga konflikten med araberna och blev snart fanatisk sionist. Detta sammanhänge med hans puritanska religiositet; för denne läsare av Gamla testamentet var det, som Sykes påpekar, lika naturligt som för Cromwells järnsidor att beundra judarna och att i deras återkomst till Det heliga landet se en profetians uppfyllelse. Militärt ledde hans hållning till att han sökte och fick tillstånd att organisera judiska patruller mot arabernas nattliga strövtåg; därmed formades den smak för gerillakrig som blev väsentlig för Wingates framtida verksamhet. Av någon avsevärd praktisk betydelse blev inte Wingates initiativ. Det har emellertid — liksom hans drömmar om en judisk armé under hans eget chefskap — bidragit till hans berömmelse; han blev god vän med Weizmann, Ben-Gurion och Sharett, och dessa och andra ledande judar blev hans gynnare och lovprisare. Inom den engelska militärbyråkratin framkallade hans sionism däremot misstro, vilket i sin tur stimulerade Wingates förakt för vad han vid skilda tillfällen kallade "militära apor" — en kategori till vilken han var benägen att räkna alla som tänkte annorlunda än han själv.

Nästa insats blev under kriget vid återerövringen av Etiopien. Wingate blev chef för en kår som huvudsakligen bestod av etiopiska frivilliga (Gideonkåren, som den kallades på hans förslag). Någon viktig del i segern över de italienska arméerna tog inte denna begränsade styrka, men ett par spektakulära framgångar vanns över de demoraliserade italienarna, och kåren fick en

speciell prestige genom att den återförde Haile Selassie till Addis Abeba. Även i detta fall identifierade sig Wingate snarare med "infödingarna" än med de brittiska intressena, och han var, delvis på grund av oriktiga eller överdrivna uppgifter, rädd för att Etiopien inte skulle återfå full självständighet. Då Wingate efter kampanjens slut i juni 1941 återkom till Kairo var alla inställda på det tyska hotet från Balkan, och Wingate fick inte det erkännande som han förtjänade och längtade efter. Han genomgick en svår depression, kulminerande i ett självmordsförsök, och reste på hösten tillbaka till England i en känsla av förbittring och misslyckande. Hans bana syntes slut då han sändes som major till ett engelskt landsortsregemente. Men nästan samma dag som detta skedde kom det tillfälle som under ett år gjorde honom till en berömd man och efter hans död gav honom en plats bland de stora krigshjältarna.

Den nya kommenderingen till tjänstgöring i den brittiska armén som försvarade Indiens gräns mot

Orde Wingate.

raide
Den
för ö
resur
skada
komr
på m
den
japan
nerna
på sa
störst
chefer
om h
vikter
djung
nade
lika
söker
nare
aktion
result
än mi
var p
jen sn
kan se
händel
Den
efter V
dien. I
innefat
lag oc
därför

det av japanerna erövrade Burma berodde på en rad samverkande omständigheter. I flera memo-randa sökte Wingate dels hävda sina förtjänster, dels visa gerilla-krigets värde på skilda skåde-platser; närmast hoppades han på att få komma tillbaka till Pale-stina. Han fick förespråkare inom den politiska och militära lednin-gen, så kolonialministern Amery och överbefälhavaren i Indien Wavell. I mars 1942 kom han som överste till Indien med uppdrag att utbilda en trupp för en raid i Burma bakom den japanska linjen. Under nära ett år arbe-tade han på att organisera och utbilda sin kår på omkring 3 000 man; det gällde att finna djärvt och hårdigt folk, att lära dem en teknik för djungelkriget och att vänja dem vid hunger, törst och strapasser. Februari-april 1943 ägde raiden rum. I skilda avdel-ningar lyckades kåren över floden Chindwin och sedan över Iravadi tränga in i områden bakom japa-nernas rygg; järnvägar revs upp, fiendliga poster överraskades och förintades, broar och krigsmate-riel förstördes. Omkring en tred-jedel av kåren stupade eller togs till fånga.

Som bevis på mod, ihärdighet och förmåga av umbäranden var raiden en stor framgång. Som insats i kriget synes den däremot, sakligt och omedelbart, ha varit av ringa betydelse. Fältmarskalk Slim, överbefälhavare över Bur-maarmén, skriver i sina memoarer att "som militär operation var

sig för romantisering och glans-
fulla detaljskildringar, journa-
listiskt välkommen. Krigskorre-
spondenterna i Indien, som änt-
ligen fann ett avbrott i rutinen
och överksamheten, fyllde de en-
gelska tidningarna med sensatio-
nellt stoff. Det skrevs om Win-
gates "spökarmé", om Wingates
"cirkus"; i Daily Mail kallades

Wingate "Burmas Clive", ett ut-
tryck som sedan sällan brukades
på allvar, men som fångade den
store romantiker som var Eng-
lands premiärminister. Samtidigt
som Wingate hårt kritiserades
bland generalerna i Indien blev
han nationalhjälte i England.
Wingates rapport över expedition-
en — enligt Sykes skickligt skri-
ven, men med taktlösa och över-
drivna angrepp på över- och
underordnade — ogillades av hans
närmaste chefer, men gjorde
succé då den direkt sändes till
Amery och genom honom nådde
Churchill. Premiärministern, irri-
terad över vad han ansåg vara
tröghet och oduglighet i den in-
diska krigföringen, uttalade i ett
brev till general Ismay att "Bur-
mas Clive" borde bli överbefäl-
havare i Burmakriget. Wingate
blev omedelbart hemkallad för
rapport och diskussion.

Därmed börjar det dramatiska
slutskedet i Wingates karriär.
Wingate bjöds på middag av
Churchill och steg ytterligare i
dennes uppskattning genom sin
optimism och sin lidelsefulla tale-
konst. Han beordrades att omedel-
bart följa med till Quebecskonfe-
rensen med de amerikanska krigs-
ledarna; Wingates hustru, som var
på väg från Edinburgh för att
möta sin man i London, hämtades
än tåget och överfördes till den
artklara "Queen Mary" — "min-
rivata stabs resurser visade sig
stånd att klara situationen",
skriver Churchill belåtet. Plöts-
ligt var den tidigare okände
översten ett paradnummer på en
av de stora anglo-amerikanska
konferenserna. Att han lyckades
så väl synes ha berott främst på
två omständigheter. Dels höll han
ett par utomordentligt lyckade,
även av Alanbrooke prisade
föredragningar. Dels och framför
allt passade hans plan på en ny
och större raid i Burma väl in i
det just då rådande politisk-strä-
tegiska läget. Amerikanerna kräv-
de en mera aktiv krigföring i
Östern, medan engelsmännen var
osäkra om sina möjligheter till
offensiv mot Japan; Wingates för-
slag blev en acceptabel kompro-
miss eller kanske snarare utväg.
Så sändes Wingate som general
att planera och utföra en av kri-
gets största luftburna invasioner
bakom fiendens rygg. Publicite-
ten hade via de förenta nationer-
nas ledare fört gerillakrigaren
till en ledande och i opinionen
starkt dramatiserad roll.

Fortsättningen är snarast en
antiklimax. Wingate organiserade
en kår på omkring 26 000 man,
som med flyg skulle landsättas
inne i Burma. Hans trupper blev
berömda under beteckningen
"Chindits" — så kallade därför att
Wingate felaktigt fått för sig att
chindit betydde lejon på burme-
siska. I februari 1944 började
kampanjen. Några veckor senare,
innan några resultat av vikt upp-
nåts, dog Wingate i en flygkrasch.

Ord som ständigt brukas vid
karaktäristiken av Wingate är
religion, profet, fanatism — men
också ärelystnad, hänsynslöshet,
egenrättfärdighet. Ibland beteck-
nas hans karaktär som gåtfull,
därför att den skulle rymma mot-
satta egenskaper. Men i det vä-
sentliga torde det vara riktigare
att tala om en välkänd och na-
turlig, visserligen också sällsynt
människotyp — den som lever
inför Guds ansikte och därför
representerar, identifierar sig med,
Gud.

John Quincy Adams, Förenta
staternas sjätte president, förlö-
rade sin tro på Gud då han inte
blev återvald år 1828. Den slut-
sats han drog kan synas extra-
vagant. För Adams var den ofrån-
komlig. Han var en rättfärdig
man, som alltid sökt att handla
efter Guds bud och direktiv.
Kunde Gud tillstodja att han för-
kastades av folket, medan Andrew
Jackson, en skojare privat och
offentligt, blev Amerikas presi-
dent? Nej, något så orimligt kunde
inte hända. Men Adams blev inte
omvald — alltså fanns ingen Gud.
Sådant var Wingates sinne-
lag. Någon mera utformad tro, några
dogmer att stödja sig på, tycks

raiderna ett dyrbart misslyckande.
Den gav ringa påtagligt utbyte
för de förluster som lidits och de
resurser som engagerats. Den
skada som tillfogades de japanska
kommunikationerna reparerades
på några dagar, de förluster fiend-
en led var obetydliga, och de
japanska dispositionerna och pla-
nerna påverkades inte. Ungefär
på samma sätt uttrycker sig den
störste av de engelska militär-
cheferna, lord Alanbrooke, även
om han tillfogar att man lärde sig
vikten av lufttransporter vid
djungelkrig och bevisade att trä-
nade engelska soldater kunde slåss
lika bra som japanerna. Sykes
söker som Wingates levnadsteck-
nare ge en mera positiv bild av
aktionen, men stannar vid att
resultatet var "mera psykologiskt
än militärt". Med andra ord: det
var propagandan kring kampan-
jen snarare än dess sakliga ver-
kan som gjorde den till en stor
händelse.

Denna propaganda började strax
efter Wingates återkomst till In-
dien. Kriget i Östern hade först
innefattat svåra engelska neder-
lag och sedan blivit stationärt;
därför var raiden, som lämpade

Gud och pensionsfrågan

"Inte minst den övertygade kristne politikern" måste "göra klart för sig vad som är politik och endast politik. Han får vara på sin vakt mot varje frestelse att godtyckligt intolka ett kristet innehåll i profana politiska frågor... Det bör sägas rent ut att det icke finns det ringaste sakliga skäl att — vare sig från ena sidan eller andra — föra in kristendomen i pensionsfrågan." Dessa satsar, dyrbara som pekoral — njut ett ögonblick av stillblomman "Jag bör sägas rent ut" — står i Svenska Dagbladets gårdagsledare. Vad förmår då tidningen, eljest så angelägen att framträda som Guds språk-rör, att förklara pensionsfrågan tabu för kristna synpunkter?

Anledningen är obetydlig och till synes helt oskyldig. En intervjuare i tidningen Broderskap har frågat hr Königson om dennes kristna tro inverkat på hans hållning i pensionsfrågan, om han känt sig tvungad att följa samvetets röst. Hr Königson har svarat: "Så vill jag gärna se det. För mig är det en rättfärdighetsfråga av första rang. En samvetsfråga om vi så vill." Det är denna deklaration som gör högtidningen förbittrad. För den som i olikhet med både hr Königson och herrarna i Svenska Dagbladet inte är bestämd av kristen övertygelse är bitterheten svår att förstå. Hr Königson uttrycker på ett enkelt och anspråkslöst sätt vad han tror vara en konsekvens av sin religiösa uppfattning; han ser i pensionsfrågan en fråga om rättfärdighet och samvete. Naturligtvis kan en annan kristen välja en annan linje. Men det förefaller osannolikt att någon skulle påstå en negativ hållning i pensionsfrågan vara en konsekvens av kristen tro — och det är rimligen detta förhållande som irriterar Svenska Dagbladet.

Eljest brukar tidningen sannerligen inte vara så grannlyckt, så angelägen att skilja mellan det timliga och det andliga. För inte länge sedan påstod den att endast kristendomen kunde bekämpa kommunismen och att socialdemokratien och den stigande levnadsstandarden undergrävd de religiösa idéerna. "Brodren från de nya frökorn, som världsoorkanen kunde ha sätt i själar, förkavdes av den reformskörd som den nya socialdemo-

kratiska regeringen 1945 såg mogna på sina omsorgsfullt odlade fält" (i fråga om bristande stilkänsla är tidningen konsekvent och pålitlig). I detta sammanhang betonades likväl att vissa samhällsgrupper, "sparare och husägare", fått det sämre efter kriget, och det antydde att dessa stackare därigenom fått sinnet skärpt för betydelsen av "de yttersta tingen".

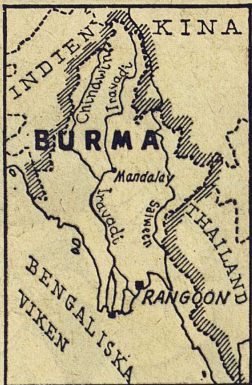
Denna tankegång var — i motsats till den i går föreslagna — i överensstämmelse med tidningens och konservatismens tradition. Att betrakta Gud som högers säkraste tillflykt, det är en gammal tendens, illustrerad av satsar från alla ryktbara reaktionärer, liksom av alla de valprogram i vilka höger framträder som den kristna tankens speciella värde. De fattiga behöver tron, så har de professionella kristna med lysande undantag i århundraden förkunnat, för att med välvilja och fördragsamhet se på de bättre lottade, de skall i himlen ha sin politiska utopi. Nu är så grova föreställningar knappast längre gångbara, även om de någon gång i utspädd och förvirrad form fortfarande får göra tjänst. Men tanken att kristendomen tvärtom skulle kunna användas som stöd för sociala reformer måste vara odräglig. Så gör man helt om och förklarar i ett ömtåligt fall att religion och politik strängt måste hållas isär. Att den Gud som påstås ha uppmanat de rika att sälja allt för att ge åt de fattiga skulle brukas som vapen mot en pensionsreform — det tycks år 1959 inte ens vara tänkbart i Svenska Dagbladet.

"Ett röstfiske som bedrivs med kristliga fraser som agn är i varje hänseende motbjudande: framför allt är det från religiös synpunkt olyckligt att kristendomen på detta sätt dras ner och profaneras." Dessa satsar ur samma ledare bör beaktas som en kulmination av hyckleriet. Kristendom har inte med politik och sociala frågor att göra — om den inte kan nyttjas för högers syften, måste väl vara den bakomliggande tanken. Eller skall höger verkligen sluta att uppträda som trons utvalde för-svarare och att i trons bevarande se ett konservativt intresse?

han inte ha haft. Gud smälte samman med rättfärdighetslängtan och moral. I stort sett blev rättfärdighetslängtan mättad; han kände sig vara rättfärdig, hade gott samvete, fördömde andra. Hans depressioner innebar ett tvivel som angrep själva nerven i hans personlighet; han kände sig "förkastad av Gud". Men ur dessa depressioner gick han fram starkare och hårdare; mystiker eller syndare kunde han inte vara, men väl Guds soldat. Att här skilja mellan passion för det goda och ärelystnad går inte. "Jag kan inte bli ingenting." "Hur kan ni tro att jag skulle vara nöjd med detta (sade han med hänsyftning på några kamrater och deras hustrur) — med lycka. Det är ett lågt ideal." Han brukade tala om sin "vision av ära", om att han var "kallad att leda ett folk" — "vilket folk som helst", hade han ibland humor nog att tillägga. Med ordinar karriärism har detta intet att göra, ty en triumf utan rättfärdighet var ingen triumf.

Situationer fanns då hans högfärd gjorde Wingates hållning storslagen. På krigsskolan blev han för någon förseelse livad av äldre kamrater; han skulle naken löpa mellan två led av kadetter, som slog honom med våta handdukar, och sedan kastas i en vattenbassäng. Wingate sprang inte, han gick i vanlig takt, med ett uttryck av lugnt förakt; kadetterna förlorade lusten att slå. Wingate hoppade i bassängen utan att någon rörde honom, de som skändes var bestraffarna, inte den bestraffade. På sina soldater gjorde Wingate intryck int. genom vänlighet eller förtänksamhet, utan genom sin förening av patos och själv säkerhet; det blev självfallet att göra som han, att följa honom.

Några anekdoter belyser det irriterande i denna hållning. Professor Namier berättar att Moshe Sharett — senare Israels stats- och utrikesminister — en gång

Burma med floderna Chindwin och Irrawadi, över vilka Wingate företog sina expeditioner.

frågade Wingate: "Vad menar du egentligen då du kallar en man god och en annan ond." Wingate svarade förvånad: "Jag använder naturligtvis orden i deras bibliska betydelse; när jag kallar någon god menar jag att han lever för att förverkliga Guds syften; när jag kallar någon ond menar jag att han lever för att omintetgöra Guds avsikter. Jag tror att du och jag är goda människor." — Weizmann relaterar ett samtal mellan lord Beaverbrook och Wingate. Den förre sade emot Wingate med den vanliga formuleringen "jag tycker så och så". Wingate avbröt: "Vad ni tycker betyder inte ett förbannat dugg; vad som betyder något är vad Gud tycker, och det vet ni ingenting om." Men Wingate tivolade inte på att han visste vad Gud tyckte.

HERBERT TINGSTEN